

ORTAOKUL ALTINCI SINIF ÖĞRENCİLERİNİN TEMEL DEMOKRATİK DEĞERLERİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Adnan ÇIRAK

adnancirak@gmail.com, ORCID: 0000-0003-2633-5880

ÖZ

Bu çalışmanın genel amacı altıncı sınıf öğrencilerinin temel demokratik değerlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesidir. Araştırmanın örneklemini 2016-2017 eğitim öğretim yılında, Adana ilindeki Seyhan, Yüreğir, Çukurova ve Sarıçam ilçelerinden 15 farklı okuldan 435 altıncı sınıf oluşturmuştur. Araştırma betimsel bir çalışma olup tarama modeli kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmada Uygun ve Engin (2014) tarafından geliştirilen “Temel Demokratik Değerler Ölçeği” ve araştırmacı tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Araştırmada öğrencilerden elde edilen verilerin çözümlenmesinde yordamsal istatistik tekniklerinden bağımsız örneklem t-testi ve tek yönlü varyans analizi değerleri kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin genel olarak temel demokratik değerler ölçeğinden yüksek puan aldığı görülmüştür. Bununla beraber öğrenciler en yüksek puanı özgüven boyutundan ($\bar{X}=4,180$), en düşük puanı ise adil olma boyutundan ($\bar{X}=3,965$) almışlardır. Fakat kız öğrencilerin puanlarının erkek öğrencilerin puanlarına göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Sonuç olarak elde edilen bulgular literatür ışığında tartışılmış ve bazı önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Demokrasi, değerler eğitimi, temel demokratik değerler, demokratik eğitim

EXAMINING THE BASIC DEMOCRATIC VALUES OF SECONDARY SCHOOL SIXTH GRADE STUDENTS IN TERMS OF VARIOUS VARIABLES

ABSTRACT

The primary aim of this study is to examine the basic democratic values of sixth grade students in terms of various variables. The sample of the research has been formed with 435 sixth grade students from the schools in the Adana province from Seyhan, Yüreğir, Çukurova, and Sarıçam districts in 2016-2017 academic term. The study is descriptive and survey method was used for data collection. “Basic Democratic Values Scale” developed by Uygun and Engin (2014) and “Personal Information Form” developed by the researcher were used in this study. Independent samples t test and one way Anova tests were used as inferential statistical techniques for analyzing the quantitative data obtained from the students. According to the results of the survey, the scores of students from basic democratic values scale were generally high. However, students obtained the highest point from the self-confidence sub-scale ($\bar{X}=4,180$) and the lowest point from the fairness sub-scale ($\bar{X}=3,965$). However, female students scored higher than male students. Finally the findings were discussed in the light of the literature and some suggestions were made.

Key Words: Democracy, values education, basic democratic values, democratic education

GİRİŞ

İnsanlık tarihinde demokratikleşme süreci içerisinde “önce insan, insanların özgürlüğü, insanların inancı, hür düşünce, ifade özgürlüğü vb.” gibi değerler ortaya çıkmıştır. Zaman içerisinde demokrasinin güçlü bir yönetim biçimi olarak ortaya çıkması, demokrasinin kendisinin de bir değer yargısı olması gerektiği olgusu dünyada demokratik değerlerin konuşulmaya başlamasına yol açmıştır (Ulusoy ve Dilmaç, 2014). Demokratik değerler bir ulusun vatandaşları için demokrasinin gelişimi açısından en önemli element olarak tanımlanır (Almad ve Verba, 1963; Dahl, 1971; Inglehart, 1988; Gibson, Much ve Tedin, 1992; akt. Chen, 2007). Yeşil ve Aydın (2007)’a göre demokratik değerler demokrasinin hayat bulduğu ve yaşama, insana, olaylara genel olarak kapsamlı bir şekilde tüm varlıklara bakış açısını yansıtan ve buna göre davranış örüntüleri oluşturan yanını ifade eder. Demokratik davranışların kişilere

kazandırılması yasal bir zorunluluk olduğu kadar değişen dünya değerleri açısından da tarihi bir zorunluluk olmaktadır (Diker, 2012).

Özpolat (2010)'a göre günümüz dünyasında toplumsal bütünleşmeyi ve birlikte yaşama arzusunu yaşatma, yaşam standartlarını yükseltme ve demokratik siyasal sistemi yaşatmanın en önemli ve en mantıklı yolu toplum içinde yaşayan bireylere demokratik değer ve becerilerin kazandırılmasıdır. Gerçek demokratik toplumlarda geçerli olan siyasal sistem ve değer felsefesi insanı merkeze alır. Demokratik değer ve becerilerin öğretimini ise eğitim kurumları üstlenir (Özpolat, 2010).

Demokrasi öncelikle demokratik değerlere sahip, demokratik yollarla düşünebilen, demokrasiyi davranış biçimi haline getirmiş ve en önemlisi demokrasiyi benimsemiş insanlar ister. (Yeşil, 2003). Demokratik bir toplumu oluşturan bireylerin insan haklarına saygılı, uzlaşmacı, hoşgörülü, bilimsel, açık görüşlü, eleştirel ve sorgulayıcı, sevgi, saygı ve güven gibi değerlere sahip olan ve sorumluluk bilinci içinde hareket eden katılımcı bireyler olması gerekir. Belirtilen bu özellikler demokrasi ve demokrasinin varlığını sürdürebilmesi açısından önemlidir (Tahiroğlu ve Aktepe, 2015). Moller (2006; akt. Akın ve Özdemir, 2009)'e göre demokratik değerlere sahip bireyler, temel hak ve özgürlüklerin bilincinde olmalı, başkalarının görüşlerini hesaba katabilmeli, mantıklı karar alabilmeli, çoğulculuğa inanmalı ve farklılıkları kabul edip eşitlik ve adaleti savunmalıdır.

Gafoor (2015)'a göre demokratik değerler, demokratik yönetimin temel ilkelerine atıfta bulunur, demokratik ve demokratik olmayan süreçlerin ayırımına izin verir. Değerler arasında eşitlik, özgürlük, adalet değerleri anayasal politik sistemleri temsil eder. Bu görüşe göre demokratik ülkelerde eşitlik, adalet ve özgürlük değeri hazine olarak görülür.

Demokrasinin bir yaşam felsefesi olarak tanınması ve geliştirilmesi demokratik bir siyasi yapıyla birlikte demokratik siyasi kültürün paralel olarak gelişmesine bağlıdır. Bu bağlamda demokrasinin sahip olduğu siyasi kültürün gelişmesi ise vatandaşlık eğitimi ile doğrudan ilişkilidir (Doğanay, 2009). Bir değer çeşidi olarak demokratik değerlerin bireylere kazandırılmaya çalışılmasındaki temel neden hem siyasal sistemin hem de toplumsal yapıyı oluşturan unsurların gelişimine katkıda bulunmaktır. Demokratik değerlere sahip olacak bir birey, güçlü demokrasiler, karar alma süreçleri ve etkin katılım açısından çok önemlidir. Öğrencilere demokratik değerlerin benimsetilebilmesi okulların demokratik bir yapıda olup olmamasıyla yakından ilişkilidir. Bu alandaki tartışmalar Avrupa'da 17 ve 18. yüzyıllara kadar uzanmaktadır (Akın ve Özdemir, 2009).

Demokratik değerler demokrasinin güçlenmesi ve işlerlik kazanabilmesi açısından kişilerin sahip olması gerekli olan temel değerlerdir. Ancak bu değerlerin ne olduğu konusunda bir fikir tam olarak bulunmamaktadır. Bunun temel sebebi ise demokratik değer kavramının çok geniş bir alanı kapsıyor oluşudur (Yılmaz, 2011). Dunlop (1996)'a göre demokratik değerler merkezi olarak hayatın içindedir ve insanları çepeçevre kuşatır. Bundan dolayı eğitimsel değerlerle, ekonomik değerlerle ve dini değerlerle yakın bir etkileşimde bulunmaktadır.

Temel demokratik değerlerin öğretiminde okullar çok önemli bir yer tutmaktadır. Çünkü öğrenciler demokratik davranış ve değerleri okullarda öğrenmektedir. John Dewey'in de belirttiği gibi okullar küçük demokrasilerdir. Okulların ve buna bağlı olarak öğrencilere verilen eğitim programlarının temel görevlerinden birisi de demokratik yaşam kültürü ve demokratik

değerleri kazandırmaktır (Blair, Davis, 2003; akt. Oğuz, 2011). Bu sebepten dolayı okullardaki öğrenme ortamlarının demokratik, öğrencilere yol gösterecek, öğrenme faaliyetini kolaylaştıracak, öğrenciler arasındaki bireysel farklılıklara hizmet edecek şekilde düzenlenmesi gerekmektedir (Oğuz, 2011). Eğitim sayesinde öğrencilere kazandırılacak, davranış değişikliklerine sebep olabilecek demokratik değerler Akbaş (2004)'a göre “saygılı olmak, demokratik olmak, erdemli olmak, uyumlu olmak, işbirliği yapmak, kibar olmak, hoşgörülü olmak” olarak ifade edilmiştir.

Eğitim öğrencileri gerektiği şekilde topluma bilgi, beceri ve değerleriyle birlikte hazırlar, iş yaşamında ve vatandaş olarak bu değerleri içselleştirmesi ve ona göre davranması beklenir (Hursh ve Ross, 2000). Bu değerlerin öğretilmesi ve işlevsel hale gelmesi için eğitimciler var güçleriyle çalışırlar. Demokratik ulus olarak, vatandaşlardan hem bilgili hem de düşünceli olmaları beklenir (Maxim, 2006). Çocuklar sosyal bilgiler disiplini içerisinde pozitif davranışlar kazanırlar ve demokratik topluma demokratik değerlerle beraber etkili bir vatandaş olarak katılırlar (Maxim, 2006.). Bunun yanı sıra, demokratik değerlerin öğretiminde belki de en önemli yol uygulamadır. Herhangi bir demokratik değer ile ilgili yapılacak uygulamalar öğrencilerin demokratik değerleri benimsemesini ve davranış haline getirmesini hızlandırabilir (Yeşil ve Aydın, 2007). Ekşi (2003)'nin de belirttiği gibi, okullar genç kuşağın değer algılarını, dünya görüşlerini, alışkanlıklarını, tutumlarını ve sosyal alışkanlıklarını etkileyebilmektedir. Yaşanılan yüzyılın getirdiği olumlu olmayan durumlar karşısında eğitim kurumları öğrencilere akılcı tercihler yapabilmek için seçenekler sunmalı ve bu tercihler için gerekli olan stratejileri öğretebilmelidir. Tonga ve Uslu (2015)'ya göre, gerçek demokratik toplumlarda eğitim veren kurumlar öğrencilerin yalnızca bilişsel amaçlara ulaşması değil, aynı zamanda insanı insan yapan değerlere ulaşmasını da önemsemelidir. Okullar buna bağlı olarak duyuşsal alanla ilgili daha çok etkinlik yapmalıdırlar. Demokratik değerlerin öğretiminde demokrasiden yararlanılması ve demokrasiyi oluşturan değerlerin bireylere öğretilmesi aynı zamanda demokratik yaşamı tehdit eden zararlı politik sistemlerinde dışlanmasına yol açar (Puolimatka, 1997).

Demokratik bir toplumda “toplum” tek kelimedir, ama daha fazla şey ifade eder. Geniş sosyal gruplar içinde sayısız küçük gruplar vardır; okul ve aile gibi ve bu gruplar kişilere toplumsal olarak değerler öğretmek konusunda oldukça etkilidir (Brown, 1970). İster çocuklarda olsun isterse yetişkinlerde, sergilediğimiz davranışlar karakterlerimiz hakkında ipucu verir. Değerlerimizi her gün beraberimizde sınıfa getiririz ve onları sergilemeye başlarız (Ellis, 2007). Öğrencilerin aile içinde edindikleri demokratik değerleri geliştiren en önemli unsur, okullar ve öğretmenlerdir. Hem yapmış olduğu görev hem de toplumsal alandaki konumu bakımından öğretmen demokratik yönetimin ve demokratik yaşama biçiminin temelini oluşturan algı, tutum ve idealleri geliştirmede olumlu hizmetler yapmaya durumu en uygun kişidir (Büyükkaragöz ve Kesici, 1996). Bunun sonucu olarak da öğretmenler, hal ve hareketleriyle de demokratik değer ve ilkelere önem verdiklerini öğrencilerine göstermelidir (Genç, 2006; Oğuz, 2011). Boland (2005)'a göre ise demokratik bir topluluğa katılımın şartı okullarda alınacak demokratik bir eğitimidir ve öğretmenin demokratik tutum ve davranışları bu süreci büyük ölçüde olumlu veya olumsuz etkileyebilmektedir. Cırık (2013) demokratik bir eğitim sürecinde demokratik değerler ile donanmış bir öğretilimde olması gereken özellikleri şöyle sıralamaktadır;

- Demokratik tavır sahibi olmak,
- Açık görüşlü ve objektif olmak,
- Yeterli meslek ve alan bilgisi sahibi olmak,

- Genel kültürü yüksek düzeyde olmak,
- Lider, rehber ve arabulucu özelliklerine sahip olmak,
- Türkçeye hakim olmak,
- İlgi ve disiplin sahibi olmak.

Toplumların değerler üzerindeki etkililiği yadsınamaz bir gerçek haline gelmiştir. İçinde besleyip büyüttüğü değerler, demokratik bir zeminde demokratik değerler olarak kişilere aktarılır ve böylece toplumsallaşma hız kazanmış, etkili vatandaşlık yerine getirilmiş olur. Her şeyi ilk olarak ailede öğrenen çocuk, demokratik yaşam ve demokratik değerleri de ilk olarak ailede öğrenir. Demokratik yaşam biçimini öğrenen çocuklar, yasal ya da toplumsal olarak kabul edilen ortak kurallara koşulsuz uyan bireyler olabilirler (Oktay, 2001; akt. Oğuz, 2011).

Değerler demokrasiyi ve eğitim sistemlerini güçlendirir. Bir başka deyişle politik sistemin demokratik kalitesi vatandaşlardan demokratik değerleri desteklemesini gerektirir. Demokratik değerlerin desteklenmesi ve geliştirilmesi okullar aracılığıyla olur (Gafoor, 2015). Bu açıdan okullar demokratik değerlerin öğretimi için çok önemlidir. Her ülke, kendine ait demokratik değeri okullar aracılığıyla öğrencilere aktarmaktadır.

Yapılan literatür taramasında demokratik değerler ile alakalı çeşitli çalışmalara rastlanmıştır. Bu çalışmalar genellikle öğretmen adaylarıyla (Chen, 2007; Topkaya ve Yavuz, 2011; Yazıcı, 2011; Yılmaz, 2011; Estrada, 2012; Uluçınar, 2012; Karadağ, 2015; Bayramoğlu, 2016), ilkökul öğretmenleriyle (Ağboyraz, 2015; Çiftçi, 2015;) eğitim idarecileriyle (Yetek, 2003; Karadağ, Baloğlu ve Yalçınkayalar, 2006) örtük program ve demokratik değerlerle ilişkisi açısından ilkökul öğrencileriyle ve ortaokul öğrencileriyle (Doğanay ve Sarı, 2004; Sarı, 2007; Sarı, Sarı ve Ötünç, 2008; Yüksel, Bağcı ve Vatansever, 2013) ve lise öğrencileriyle (Hahn, 2003; Can, 2007; Ulusoy, 2007) yapıldığı görülmüştür. Yapılan literatür taramasında özellikle tek sınıf düzeyinde ortaokul öğrencileriyle yapılan çalışmaların lise öğrencileri ya da üniversite öğrenci grupları gibi diğer çalışma gruplarına göre sayı açısından yetersiz olduğu görülmüştür. Halbuki temel demokratik değerler, değerler eğitimi açısından önemli olduğu için üzerinde daha çok durulması gereken konuların başında gelmektedir. Yapılan literatür taramasında temel demokratik değerlerin, ortaokulda öğrenim gören 6. Sınıf öğrencileri açısından cinsiyet, anne-baba eğitim durumu ve sosyo-ekonomik faktörlere göre derinlemesine inceleyen bir araştırmaya rastlanılmamıştır.

Belirtilen gerekçeden yola çıkılarak bu araştırmada;

“6. Sınıf öğrencilerinin sahip oldukları temel demokratik değerleri cinsiyet, anne-baba eğitim durumu ve aile gelir düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?” sorusuna yanıt aranmıştır.

Araştırmanın Alt Problemleri

1. 6.sınıf öğrencilerinin özgüven, farklılıklara saygı, işbirliği ve adil olma değeri puanları nasıldır?
2. 6.sınıf öğrencilerinin özgüven, farklılıklara saygı, işbirliği ve adil olma değeri puanları cinsiyete, anne-baba eğitim durumuna ve aylık gelire göre farklılaşmakta mıdır?

YÖNTEM

6.sınıf öğrencilerinin temel demokratik değerlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi” adlı bu çalışma betimsel tarama yönteminde desenlenmiştir. Betimsel taramada araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır

(Karasar, 2015). Nicel yöntem, birçok katılımcıya ulaşmayı imkan verirken; gözlem, görüşme ve vb. gibi nitel yöntemler kullanılarak elde edilen veriler, araştırma konusunun daha da derinlemesine incelenmesini sağlar (Greene vd, 2005; Akt. Beycioğlu ve Aslan, 2012).

Örneklem

Bu araştırmanın evrenini Adana ilinde eğitim gören 6. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışmanın örneklemini ise uygun örnekleme yöntemiyle evrenden seçilen 435 öğrenci oluşturmaktadır. Zaman, para ve işgücü açısından var olan sınırlılıklar nedeniyle örneklemin ulaşılabilir, kolay uygulama yapılabilir birimlerden seçilmesi yöntemidir (Büyüköztürk, 2012). Adana ilinin Çukurova, Seyhan, Sarıçam ve Yüreğir ilçelerindeki 15 farklı okuldan araştırmaya katılan öğrencilerin %47,6'sı kız (n=207) %52,4'ü erkek (n=228) öğrencilerden oluşmaktadır.

Tablo 1. Örneklemi Oluşturan Okullar ve Öğrenci Sayıları

Okul Adı	Öğrenci Sayısı
Sıtkı Kulak Ortaokulu	30
Vakıfbank Ortaokulu	32
Öğretmen Zeynep Erdoğan Ortaokulu	28
Semiha-Yücel Akdeğirmen Ortaokulu	22
DSİ Baraj Ortaokulu	39
Yavuzlar Ortaokulu	29
TOKİ Köprülü Ortaokulu	15
Kasım Sacide Ener Ortaokulu	30
Mehmet Akif Ortaokulu	30
Manas Ortaokulu	20
Şehit Murat Savaş Kale Ortaokulu	32
Erdoğan Şahinoğlu Ortaokulu	38
Arif Nihat Asya Ortaokulu	33
Evliya Çelebi Ortaokulu	26
Bilge Kağan Ortaokulu	31
Toplam	435

Örneklem grubundaki okullar ve öğrenci sayılarına ilişkin bilgiler verildikten sonra öğrencilerin anne eğitim durumu, baba eğitim durumu ve aile aylık gelir durumlarına ilişkin frekans ve yüzde dağılımları aşağıda sunulmuştur.

Tablo 2. Öğrencilerin Anne Eğitim Durumu

	f	%
Hiçbir okul mezunu değil	27	6,2
İlkokul/Ortaokul Mezunu	229	52,6
Lise Mezunu	158	36,3
Üniversite Mezunu	21	4,8
Toplam	435	100

Öğrencilerin anne eğitim durumları incelendiğinde annelerin %6,2'si (f=27) hiçbir okul mezunu değil, %52,6'sı (f=229) ilkokul/ortaokul mezunu, %36,3'ü (f=158) lise mezunu, %4,8'i (f=21) ise üniversite mezunudur. Bu sonuçlara göre annelerin büyük bir kısmı (%52,6) ilkokul/ortaokul mezunudur.

Tablo 3. Öğrencilerin Baba Eğitim Durumu

	f	%
--	---	---

Hiçbir okul mezunu değil	19	4,4
İlkokul/Ortaokul mezunu	208	47,8
Lise mezunu	171	39,3
Üniversite mezunu	37	8,5
Toplam	435	100

Öğrencilerin baba eğitim durumları incelendiğinde babaların %4,4'ü ($f=19$) hiçbir okul mezunu değil, %47,8'i ($f=208$) ilkokul/ortaokul mezunu, %39,3'ü ($f=171$) lise mezunu, %8,5'i ($f=37$) üniversite mezunudur. Bu sonuçlara göre babaların büyük bir kısmı (%47,8) ilkokul/ortaokul mezunudur.

Tablo 4. Ailelerin Ortalama Aylık Geliri

	<i>f</i>	%
1000 TL'den az	57	13,1
1001-3000 TL	275	63,2
3001-5000 TL	92	21,1
5001-7000 TL	11	2,5
Toplam	435	100

Ailelerin ortalama aylık gelir durumları incelendiğinde ailelerin %13,1'inin ($f=57$) ortalama aylık geliri 1000 TL'den az, %63,2'sinin ($f=275$) ortalama aylık geliri 1001-3000 TL arası, %21,1'inin ($f=92$) ortalama aylık geliri 3001-5000 TL arası, %2,5'inin ($f=11$) ortalama aylık geliri 5001-7000 TL arasındır. Bu sonuçlara göre ailelerin büyük bir kısmının (%63,2) ortalama aylık geliri 1001-3000 TL arasındır.

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada Uygun ve Engin (2014) tarafından geliştirilen Temel Demokratik Değerler Ölçeği ve araştırmacı tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Araştırmacı tarafından düzenlenen kişisel bilgi formunda öğrencilerin cinsiyetini, sınıf düzeyini, öğrenim gördükleri okul türünü belirlemeye yönelik sorular yer almaktadır.

Temel Demokratik Değerler Ölçeği

Temel demokratik değerler ölçeği Uygun ve Engin (2014) tarafından, temel demokratik değerlere ilişkin ortaokul öğrencilerine yönelik geliştirilmiş bir ölçme aracıdır.

Temel demokratik değerler ölçeği 34 maddeden ve dört alt boyuttan (adil olma, farklılıklara saygı, işbirliği, özgüven) oluşmaktadır. Ölçekte yer alan sekiz madde olumsuz olduğu için ters puanlanmaktadır. Ölçekte beşli (5=Kesinlikle Katılıyorum-1=Kesinlikle Katılmıyorum) derecelendirme referansları kullanılmıştır. Alt boyutların Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı "işbirliği" alt boyutu için .77, "özgüven" alt boyutu için .69, "farklılıklara saygı" alt boyutu için .63 ve "adil olma" alt boyutu için .56 hesaplanmıştır. Ölçeğin tümü için ise elde edilen iç tutarlılık katsayısı ise .84 olarak hesaplanmıştır (Uygun ve Engin, 2014). Bu çalışmada ise Temel Demokratik Değerler Ölçeği'nin iç tutarlılık katsayısı "işbirliği" alt boyutu için .75, "özgüven" alt boyutu için .68, "farklılıklara saygı" alt boyutu için .60 ve "adil olma" alt boyutu için .54 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin tümü için elde edilen iç tutarlılık katsayısı ise .84 olarak hesaplanmıştır.

İfadelerin puanlamaları; 1-1.79 arası “ Kesinlikle Katılmıyorum”, 1.80-2.59 arası “Katılmıyorum”, 2.60-3.39 arası “Kararsızım”, 3.40-4.19 arası “Katılıyorum”, 4.20-5.00 arası ise “Kesinlikle Katılıyorum” şeklinde belirlenmiştir. Ölçekten alınan puanlar öğrencilerin temel demokratik değerlerini yansıtmaktadır (Uygun ve Engin, 2014).

Verilerin Analizi

Öğrencilerden elde edilen veriler SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) 22.0 programından yararlanılarak bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Araştırma kapsamında yapılacak analizlere karar verebilmek amacıyla veri setinin normal dağılım gösterip göstermediği incelenmiştir. Bu amaç doğrultusunda değişken kategorilerine göre boyutların çarpıklık ve basıklık katsayıları incelenmiştir. Kline (2016) çarpıklık katsayısının 3’ten, basıklık katsayısının ise 10’dan büyük olması halinde dağılımın normal olamayacağını ifade etmektedir. Ölçek maddelerinin çarpıklık katsayısının ± 0.084 - ± 1.316 ve basıklık katsayısının ± 0.17 - ± 2.712 aralığında olması veri setinin normal dağıldığını göstermektedir. Bütün bu sonuçlardan hareketle araştırmada parametrik testler kullanılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde ise betimsel istatistik tekniklerinden frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve tek yönlü varyans analizi ve tukey testi değerleri tablolaştırılarak raporlanmıştır.

BULGULAR

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt probleminde “*6.sınıf öğrencilerinin özgüven, farklılıklara saygı, işbirliği ve adil olma değeri puanları nasıldır?*” sorusuna yanıt aranmıştır. Öğrencilerin alt boyutlardan aldıkları puanlar Tablo 5’te yer almaktadır

Tablo 5. Temel Demokratik Değerlere İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

	N	\bar{X}	SS	Min.	Max.
Özgüven	435	4,180	,62637	1,56	5,00
Farklılıklara Saygı	435	3,982	,52154	2,13	5,00
İşbirliği	435	4,152	,56643	1,30	5,00
Adil Olma	435	3,965	,57820	2,14	5,00
Toplam	435	4,070			

Tablo 5’te görüldüğü gibi öğrencilerin Temel Demokratik Değerler Ölçeği’nden aldıkları toplam puan ortalaması ($\bar{X}=4,070$)’dir. Buna göre öğrencilerin toplam puan ortalaması “Katılıyorum” düzeyinde çıkmıştır. Alt boyutlarda öğrencilerin aldıkları puanlar ise sırasıyla özgüven değeri için ($\bar{X}=4,180$); farklılıklara saygı değeri için ($\bar{X}=3,982$); işbirliği değeri için ($\bar{X}=4,152$) ve son olarak adil olma değeri için ($\bar{X}=3,965$)’tir. Öğrencilerden elde edilen yanıtlara göre alt boyutlarda öğrencilerin temel demokratik değerlerinin tamamı “Katılıyorum” düzeyinde çıkmıştır. Bununla beraber öğrenciler en yüksek puanı özgüven değerinden alırken en düşük puanı ise adil olma değerinden almışlardır.

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt probleminde “*6.sınıf öğrencilerinin özgüven, farklılıklara saygı, işbirliği ve adil olma değeri puanları cinsiyete, anne-baba eğitim durumuna ve aylık gelire göre farklılaşmakta mıdır?*” sorusuna yanıt aranmıştır. Bu soruya ilişkin bulgular aşağıda sırasıyla sunulmuştur.

Özgüven Değeri Puanı İle Cinsiyet, Anne-Baba Eğitim Durumu ve Aylık Gelir Değişkenleri Arasındaki Farklılığa İlişkin Bulgular

Öğrencilerin özgüven değeri puanlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için bağımsız örneklem t-testi yapılmıştır. Çalışmaya katılan öğrencilerin cinsiyetleri ile özgüven değeri puanları arasındaki analizden elde edilen t değerine göre $t_{(433=911; p>0.05)}$ cinsiyet değişkeni ile özgüven değeri arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür (Tablo 6).

Tablo 6. Özgüven Değeri Puanı ile Cinsiyet Değişkeni Arasındaki Farklılığa İlişkin Bağımsız Örneklem t-testi Sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{X}	SS	sd	t	p
Kız	207	4,1514	,6004	433	911	,363
Erkek	228	4,2061	,6492			

Öğrencilerin özgüven değeri puanlarının anne eğitim durumu değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir (Tablo 7).

Tablo 7. Özgüven Değerinin Anne Eğitim Durumuna Göre Farklılığına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi

Varyansın Kaynağı	KT	Sd	KO	f	p	Fark Tukey
Gruplar arası	4,302	3	1,434	3,724	,012	1-2
Gruplar içi	165,975	431				
Toplam	170,277	434				

Tablo 7’de görüldüğü gibi analiz sonuçlarına göre öğrencilerin özgüven değeri anne eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermiştir [$F_{(3-431)}=3,724$; $p<0,05$]. Farklılığın hangi düzeyde olduğunu bulmak için Tukey testi yapılmıştır. Buna göre; anne eğitim durumu açısından lise mezunlarının ortalaması ($\bar{X}=4,303$) ile ilkokul/ortaokul mezunlarının ortalaması ($\bar{X}=4,092$) arasında lise mezunları lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Buna göre anne eğitim durumu lise olan öğrenciler, anne eğitim durumu ilkokul/ortaokul olan öğrencilere göre daha yüksek özgüven değerine sahiptir.

Öğrencilerin özgüven değeri puanlarının baba eğitim durumu değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir (Tablo 8).

Tablo 8. Özgüven Değerinin Baba Eğitim Durumuna Göre Farklılığına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi

Varyansın Kaynağı	KT	Sd	KO	f	p
Gruplar Arası	2,994	3	,998	2,572	,054
Grup İçi	167,282	431	,388		
Toplam	170,277	434			

Tablo 8’de görüldüğü gibi analiz sonuçlarına göre öğrencilerin özgüven değeri baba eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir [$F_{(3-431)}=2,572$; $p>0,05$].

Öğrencilerin özgüven değeri puanlarının aylık aile gelir durumu değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir (Tablo 9).

Tablo 9. Özgüven Değerinin Aylık Aile Gelir Durumuna Göre Farklılığına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi

Varyansın Kaynağı	KT	Sd	KO	f	p
Gruplar Arası	2,997	3	,999	2,574	,054
Grup İçi	167,280	431	,388		
Toplam	170,277	434			

Tablo 9’da görüldüğü gibi analiz sonuçlarına göre öğrencilerin özgüven değeri aylık aile gelir durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir [$F_{(3-431)}=2,574;p>0,05$].

Farklılıklara Saygı Değeri Puanı İle Cinsiyet, Anne-Baba Eğitim Durumu ve Aylık Gelir Değişkenleri Arasındaki Farklılığa İlişkin Bulgular

Öğrencilerin farklılıklara saygı değeri puanıyla cinsiyet değişkeni arasındaki farklılığı belirlemek için bağımsız örneklem t-testi yapılmıştır. Çalışmaya katılan öğrencilerin cinsiyetleri ile farklılıklara saygı alt boyutundan aldıkları puanları arasındaki analizden elde edilen t değerine göre [$t_{(433)}=1,093;p>0,05$] cinsiyet düzeyi ile farklılıklara saygı değeri arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür (Tablo 10).

Tablo 10. Farklılıklara Saygı Değeri Puanları ile Cinsiyet Değişkeni Arasındaki Farklılığa İlişkin Bağımsız Örneklem t-testi Sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{X}	SS	Sd	t	p
Kız	207	4,010	,5231	433	1,093	,275
Erkek	228	3,956	,5198			

Öğrencilerin farklılıklara saygı değeri puanlarının anne eğitim durumu değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir (Tablo 11).

Tablo 11. Farklılıklara Saygı Değerinin Anne Eğitim Durumuna Göre Farklılığına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi

Varyansın Kaynağı	KT	Sd	KO	f	p
Gruplar arası	,418	3	,139	,510	,676
Grup içi	117,632	431	,273		
Toplam	118,049	434			

Tablo 11’de görüldüğü gibi analiz sonuçlarına göre öğrencilerin farklılıklara saygı değeri ile anne eğitim durumu arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir [$F_{(3-431)}=510;p>0,05$].

Öğrencilerin farklılıklara saygı değeri puanlarının baba eğitim durumu değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir (Tablo 12).

Tablo 12. Farklılıklara Saygı Değerinin Baba Eğitim Durumuna Göre Farklılığına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi

<i>Varyansın Kaynağı</i>	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>f</i>	<i>p</i>
Gruplar arası	,711	3	,237	,871	,456
Grup içi	117,338	431	,272		
Toplam	118,049	434			

Tablo 12’de görüldüğü gibi analiz sonuçlarına göre öğrencilerin farklılıklara saygı değeri ile baba eğitim durumu arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir [$F_{(3-431)}=871;p>0,05$].

Öğrencilerin farklılıklara saygı değeri puanlarının aylık aile gelir durumu değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir (Tablo 13).

Tablo 13. Farklılıklara Saygı Değerinin Aylık Aile Gelir Durumuna Göre Farklılığına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi

<i>Varyansın Kaynağı</i>	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>f</i>	<i>p</i>
Gruplar arası	1,475	3	,492	1,818	,143
Grup içi	116,574	431	,270		
Toplam	118,049	434			

Tablo 13’te görüldüğü gibi analiz sonuçlarına göre öğrencilerin farklılıklara saygı değeri ile aylık aile gelir durumu arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir [$F_{(3-431)}=1,818;p>0,05$].

İşbirliği Değeri Puanı İle Cinsiyet, Anne-Baba Eğitim Durumu ve Aylık Gelir Değişkenleri Arasındaki Farklılığa İlişkin Bulgular

Öğrencilerin işbirliği değeri puanıyla cinsiyet değişkeni arasındaki farklılığı belirlemek için bağımsız örneklem t-testi yapılmıştır. Çalışmaya katılan öğrencilerin cinsiyetleri ile işbirliği alt boyutundan aldıkları puanları arasındaki analizden elde edilen t değerine göre [$t_{(433)}=1,093;p>0,05$] cinsiyet düzeyi ile işbirliği değeri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür (Tablo 14).

Tablo 14. İşbirliği Değeri Puanları ile Cinsiyet Değişkeni Arasındaki Farklılığa İlişkin Bağımsız Örneklem t-testi Sonuçları

<i>Cinsiyet</i>	<i>N</i>	<i>X̄</i>	<i>SS</i>	<i>Sd</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Kız	207	4,010	,5231	433	1,093	,275
Erkek	228	3,956	,5198			

Öğrencilerin işbirliği değeri puanlarının anne eğitim durumu değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir (Tablo 15.)

Tablo 15. İşbirliği Değerinin Anne Eğitim Durumuna Göre Farklılığına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi

Varyansın Kaynağı	KT	Sd	KO	f	p	Fark Tukey
Gruplar Arası	4,160	3	1,387	4,424	,004	3-1
Grup İçi	135,084	431	,313			3-2
Toplam	139,244	434				

Tablo 15'te görüldüğü gibi analiz sonuçlarına göre öğrencilerin işbirliği değeri anne eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermiştir [$F_{(3-431)}=4,424$; $p<0,05$]. Farklılığın hangi düzeyde olduğunu bulmak için Tukey testi yapılmıştır. Buna göre; anne eğitim durumu açısından lise mezunlarının ortalaması ($\bar{X}=4,269$) hiçbir okul mezunu olmayanların ortalaması ($\bar{X}=3,940$) ile ilkokul/ortaokul mezunlarının ortalaması ($\bar{X}=4,094$) arasında lise mezunları lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Buna göre anne eğitim durumu lise olan öğrenciler, anne eğitim durumu hiçbir okul mezunu olmayan ve anne eğitim durumu ilkokul/ortaokul olan öğrencilere göre daha yüksek işbirliği değerine sahiptir.

Öğrencilerin işbirliği değeri puanlarının baba eğitim durumu değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir (Tablo 16.)

Tablo 16. İşbirliği Değerinin Baba Eğitim Durumuna Göre Farklılığına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi

Varyansın Kaynağı	KT	Sd	KO	f	p	Fark Tukey
Gruplar Arası	2,823	3	,941	2,973	,032	4-1
Grup İçi	136,421	431	,317			
Toplam	139,244	434				

Tablo 16'da görüldüğü gibi analiz sonuçlarına göre öğrencilerin işbirliği değeri baba eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermiştir [$F_{(3-431)}=2,973$; $p<0,05$]. Farklılığın hangi düzeyde olduğunu bulmak için Tukey testi yapılmıştır. Buna göre; baba eğitim durumu açısından üniversite mezunlarının ortalaması ($\bar{X}=4,300$) ile hiçbir okul mezunu olmayanların ortalaması ($\bar{X}=3,884$) arasında üniversite mezunları lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Buna göre baba eğitim durumu üniversite olan öğrenciler, baba eğitim durumu hiçbir okul mezunu olmayan öğrencilere göre daha yüksek işbirliği değerine sahiptir.

Öğrencilerin işbirliği değeri puanlarının aylık aile gelir durumu değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir (Tablo 17).

Tablo 17. İşbirliği Değerinin Aylık Aile Gelir Durumuna Göre Farklılığına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi

Varyansın Kaynağı	KT	Sd	KO	f	p
Gruplar arası	1,246	3	,415	1,297	,275
Grup içi	137,998	431	,320		
Toplam	139,244	434			

Tablo 17’de görüldüğü gibi analiz sonuçlarına göre öğrencilerin işbirliği değeri ile aylık aile gelir durumu arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir [$F_{(3-431)}=1,297;p>0,05$].

Adil Olma Değeri Puanı İle Cinsiyet, Anne-Baba Eğitim Durumu ve Aylık Gelir Değişkenleri Arasındaki Farklılığa İlişkin Bulgular

Öğrencilerin adil olma değeri puanıyla cinsiyet değişkeni arasındaki farklılığı belirlemek için bağımsız örneklem t-testi yapılmıştır. Çalışmaya katılan öğrencilerin cinsiyetleri ile adil olma değeri alt boyutundan aldıkları puanları arasındaki analizden elde edilen t değerine göre [$t_{(433)}=1,162;p>0,05$] cinsiyet düzeyi ile adil olma değeri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür (Tablo 18).

Tablo 18. Adil Olma Değeri Puanları ile Cinsiyet Değişkeni Arasındaki Farklılığa İlişkin Bağımsız Örneklem t-testi Sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{X}	SS	Sd	t	p
Kız	207	3,999	,5615	433	1,162	,246
Erkek	228	3,934	,5924			

Öğrencilerin adil olma değeri puanlarının anne eğitim durumu değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir (Tablo 19).

Tablo 19. Adil Olma Değerinin Anne Eğitim Durumuna Göre Farklılığına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi

Varyansın Kaynağı	KT	Sd	KO	f	p
Gruplar arası	1,417	3	,472	1,416	,237
Grup içi	143,678	431	,333		
Toplam	145,095	434			

Tablo 19’da görüldüğü gibi analiz sonuçlarına göre öğrencilerin adil olma değeri ile baba eğitim durumu arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir [$F_{(3-431)}=1,416; p>0,05$].

Öğrencilerin adil olma değeri puanlarının baba eğitim durumu değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir (Tablo 20).

Tablo 20. Adil Olma Değerinin Baba Eğitim Durumuna Göre Farklılığına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi

Varyansın Kaynağı	KT	Sd	KO	f	p
Gruplar arası	1,726	3	,575	1,729	,160
Grup içi	143,369	431	,333		
Toplam	145,095	434			

Tablo 20’de görüldüğü gibi analiz sonuçlarına göre öğrencilerin adil olma değeri ile baba eğitim durumu arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir [$F_{(3-431)}=1,729; p>0,05$].

Öğrencilerin adil olma değeri puanlarının aylık aile gelir durumu değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir (Tablo 21).

Tablo 21. Adil Olma Değerinin Aylık Aile Gelir Durumuna Göre Farklılığına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi

Varyansın Kaynağı	KT	Sd	KO	f	p
Gruplar Arası	2,242	3	,747	2,255	,081
Grup İçi	142,853	431	,331		
Toplam	145,095	434			

Tablo 21’de görüldüğü gibi analiz sonuçlarına göre öğrencilerin adil olma değeri aylık aile gelir durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir [$F_{(3-431)}=2,572$; $p>0,05$].

TARTIŞMA

6.sınıf öğrencilerinin temel demokratik değerlerinin çeşitli değişkenler açısından incelendiği bu araştırmada özetle aşağıda sıralanan sonuçlara ulaşılmıştır:

Temel Demokratik Değerler Ölçeği’nden elde edilen sonuçlara göre öğrencilerin temel demokratik değerlerinin genel olarak yüksek olduğu saptanmıştır. Öğrenciler dört alt boyuttan da yüksek düzeyde puanlar almışlardır. Öğrencilerin aldıkları puanlar alt boyutlara göre karşılaştırıldığında öğrenciler en yüksek puanı *özgüven* boyutundan en düşük puanı ise *adil olma* boyutundan almışlardır. İşbirliği ve farklılıklara saygı boyutunda alınan puanlar ise adil olma boyutuna göre yüksektir. Bu durum öğrencilerin temel demokratik değerler içerisinde özgüven değerine daha çok sahipken adil olma değerine daha az sahip olduğunu göstermektedir. Özellikle özgüven alt boyutundan elde edilen bu sonuç Powney ve diğerleri (1995)’nin çalışmasıyla uyumluluk göstermektedir. Powney ve diğerleri (1995)’nin çalışmalarında özgüven, sabır, dürüstlük, paylaşımcılık ve dürüstlük gibi temel demokratik değerler İskoç okullarında öğrenim gören erkek ve kız öğrenciler arasında yüksek düzeyde çıkmıştır. Gelişen sınıf yönetimi ve öğretmen-öğrenci ilişkilerinin geçmişe oranla daha da esnek hale gelmesi, eğitim bilimlerinde ortaya atılan yeni kuramlar sonucu oluşturulan eğitim programlarının öğrencileri daha da kendine güvenebilir hale getirdiği düşünülmektedir. Bu noktada araştırmada elde edilen bu bulgu çok önemlidir.

Ankette yer alan dört alt boyutta, öğrencilerin aldıkları puanlar ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir farklılık çıkmamıştır. Anlamlı bir farklılık olmamasına rağmen erkek ve kız öğrencilerin aldıkları puanlar karşılaştırıldığında özgüven alt boyutu haricindeki üç alt boyutta kız öğrencilerin puanları erkek öğrencilere göre daha yüksek çıkmıştır. Bu durumda genel olarak kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha yüksek temel demokratik değerlere sahip olduğu söylenebilir. Elde edilen bu sonuçlar Akbaş (2004)’ın ve Sarı, Sarı ve Ötünç (2008)’in çalışmalarıyla aynı paralelliktedir. Bununla beraber özgüven alt boyutunda kız öğrencilerin puan ortalamaları erkek öğrencilerin puan ortalamalarından düşük çıkmıştır. Kız öğrencilerin özgüven değeri puanlarının erkek öğrencilere göre düşük çıkmasının sebepleri arasında sınıflardaki erkek öğrenci çokluğu gösterilebilir. Araştırma yapılan okullarda sınıflarda erkek öğrencilerin çokluğu dikkatten kaçmamıştır. Böyle bir ortamda kız öğrencilerin kendilerini ifade etme konusunda sorunlar yaşadıkları görülmüştür.

Araştırmanın alt boyutları içerisinde en fazla anlamlılık özgüven boyutunda ortaya çıkmıştır. Bu boyutta cinsiyet değişkeni haricinde anne eğitim durumu, baba eğitim durumu ve aylık aile geliri değişkeni ile öğrencilerin aldıkları puanlar arasında anlamlı farklılıklar ortaya çıkmıştır. Bunun yanı sıra sadece farklılıklara saygı ve adil olma değeri alt boyutunda değişkenler arasında herhangi bir anlamlılık bulunmamıştır. Farklılıklara saygı boyutunda elde edilen sonuçların İlğan, Karayığit ve Çetin (2013)'in çalışmasıyla örtüştüğü gözükmemektedir. Buna göre, farklılıklara saygı alt boyutunda her iki çalışmada da öğrencilerin cinsiyet, anne-baba öğrenim durumu ve aylık aile gelirine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Aynı zamanda anne ve baba eğitim durumunda anlamlı bir farklılığın bulunmaması ise Gömleksiz ve Cüro (2011)'nin çalışmalarıyla paralellik göstermektedir. Buna karşın Can (2007) ve Yazıcı (2011)'nin çalışmalarıyla bir paralellik görülemez. Can (2007) ve Yazıcı (2011)'in çalışmalarında anne ve baba eğitim durumu açısından anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Araştırmanın yürütüldüğü okullarda öğrencilerin aynı aile yapısına sahip olması bu sonucun ortaya çıkmasında etkenlerden bir tanesidir.

Değişkenler içerisinde özellikle anne ve baba eğitim durumunun öğrencilerin temel demokratik değerleri kazanma konusunda önemli bir işlevinin olduğu görülmüştür. Anne ve baba eğitim durumu temel demokratik değerlerin kazandırılmasında önemli rol oynamaktadır. Bununla beraber cinsiyet ve aylık aile geliri bu çalışmada çok belirleyici olmamıştır. Araştırmadan elde edilen bu bulgu Gömleksiz ve Cüro (2011), Akbaş (2004), Yazıcı (2011)'nin çalışmalarıyla benzerlik gösterirken Kaldırım (2005)'in bulgularıyla örtüşmemektedir. Kaldırım (2005) araştırmasında öğrencilerin demokrasi değerleriyle aylık aile gelir durumu arasında anlamlı farklılıklar tespit etmiştir

KAYNAKÇA

- Ağboyraz, İ. (2015). *Sınıf öğretmenlerinin empatik eğilimleri ile demokratik değerlere sahip olma düzeylerinin incelenmesi (Malatya Örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Zirve Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Akbaş, O. (2004). *Türk milli eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının (değerlerinin) ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinde gerçekleşme derecesinin değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Akın, U. ve Özdemir, M. (2009). Öğretmen adaylarının demokratik değerlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi: Eğitim bilimleri fakültesi örneği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 42(2), 183-198.
- Bayramoğlu, O.E. (2016). *Öğretmenlerin demokratik değerleri ile iş doyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kars.
- Beycioğlu, K. ve Aslan, B. (2012). Öğretmen ve yöneticilerin öğretmen liderliğine ilişkin görüşleri: Bir karma yöntem çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 18(2), 191-223.
- Boland, A.J. (2005). Student participation in shared governance: A means of advancing democratic values? *Tertiary Education and Management*, 11, 199-217.
- Brown, M.L. (1970). *Aims of Education*. New York: Teachers College Press.
- Büyükkaragöz, S. ve Kesici, Ş. (1996). Öğretmenlerin hoşgörü ve demokratik tutumları. *Eğitim Yönetimi Dergisi*, 3, 353-365.
- Büyükköztürk, Ş. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Can, Y. (2007). Demokratik değerlerin benimsenmesinde sosyal çevre faktörü. *Ege Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*, 18, 16-39.

- Chen, H.K. (2007). *Democratic values of university students in Taiwan: A study of two generations university*. Yayınlanmamış doktora tezi. University of California, Santa Barbara.
- Cırık, A. (2013). *Demokratik eğitim (demokratik eğitimde değer, metod ve gayeler)*. Yayınlanmamış doktora tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çiftçi, S.A. (2015). *İlköğretim öğretmenlerinin sınıf yönetim tarzları ve demokratik değerlere ilişkin görüşleri arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale
- Diker, Z. (2012). Demokrasi eğitimi ve lise öğrencilerinin demokratik davranışları üzerine bir araştırma. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 1(3), 229-238.
- Doğanay, A. (2009). *Değerler Eğitimi. Sosyal Bilgiler Öğretimi-Demokratik Vatandaşlık Eğitimi*. (Ed. Öztürk, C.). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Doğanay, A. ve Sarı, M. (2004). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerine temel demokratik değerlerin kazandırılma düzeyi ve bu değerlerin kazandırılması sürecinde açık ve örtük programın etkilerinin karşılaştırılması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 356-383.
- Dunlop, F. (1996). *Democratic Values and the Foundations of Political Education. Values in Education and Education in Values* (Ed. Halstead, J.M. & Taylor, J.M.). Washington D.C.: The Falmer Press.
- Ekşi, H. (2003). Temel insani değerlerin kazandırılmasında bir yaklaşım: Karakter eğitimi programları. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(1), 79-96.
- Ellis, K.A. (2007). *Teaching & Learning Elementary Social Studies*. Boston: Pearson Education Press.
- Estrada, E.V. (2012). *Evaluating the effects of diversity courses and student diversity experiences on undergraduate students democratic values at a private urban research institution*. Yayınlanmamış doktora tezi. University of Southern California.
- Gafoor, K.A. (2015). Validation of scale of commitment to democratic values among secondary students. *Guru Journal of Behavioral and Social Sciences*, 3(1), 361-373.
- Gömlüksiz, N.M ve Cüro, E. (2011). Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında yer alan değerlere ilişkin öğrenci tutumlarının değerlendirilmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(1), 96-134.
- Hanh, C.L. (2003). Democratic values and citizen action: a view from US ninth graders. *International Journal of Educational Research*, 39, 633-642.
- Hursh, D.W ve Ross, W.E. (2000). *Democratic Social Education-Social Studies for Social Change*. New York: Falmer Press.
- İlğan, A., Karayığit, D. ve Çetin, B. (2013). Ortaokul öğrencilerinin demokratik değerlere sahip olma düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11, 97-118.
- Kaldırım, E. (2005). İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin demokrasi algıları. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(3), 143-162.
- Karadağ, B. (2015). *Sınıf öğretmenleri adaylarına metaforik algıları doğrultusunda yaratıcı drama yöntemiyle demokratik değerlerin kazandırılması*. Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi. Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Karadağ, E., Baloğlu, N. ve Yalçınkayalar, P. (2006). İlköğretim okulu yöneticilerinin öğretmenler tarafından algılanan demokratik tutumları ile öğretmenlerin demokratik değerleri üzerine ilişkisel bir araştırma. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 4(12), 65-82.
- Karasar, N. (2015). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Kline, R.B. (2016). *Principles and practise of structural equation modeling*. New York: Guilford Publications.

- Maxim, W.G. (2006). *Dynamic social studies for constructivist classrooms-inspiring tomorrow's social scientists*. New Jersey: Pearson Education Press.
- Oğuz, A. (2011). Öğretmen adaylarının demokratik değerleri ile öğretme ve öğrenme anlayışları. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 9, 139-160.
- Özpolat, V. (2010). Bir toplumsal değişme paradigması olarak demokrasinin eğitime yansımaları: demokratik eğitim. *Milli Eğitim Dergisi*, 365-381.
- Powney, J., Cullen, A. M., Schlapp, U., Glissov, P., Johnstone, M. ve Munn, P. (1995). *Understanding values education in the primary school*. (Res. Rep. No.64) Scottish Council for Research in Education. University of Glasgow.
- Puolimatka, T. (1997). The problem of democratic values education. *Journal of Philosophy*, 31(3), 461-476.
- Sarı, M. (2007). *Demokratik değerlerin kazanımı sürecinde örtük program: Düşük ve yüksek okul yaşam kalitesine sahip iki ilköğretim okulunda nitel bir çalışma*. Yayınlanmamış doktora tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Sarı, M., Sarı, S. ve Ötünç, S.M. (2008). İlköğretim öğrencilerinin demokratik değerlere bağlılıkları ve çatışma çözümü becerileri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 161-192.
- Tahiroğlu, M. ve Aktepe, V. (2015). Değerler eğitimi yaklaşımlarına göre geliştirilen etkinliklerin demokratik algı ve davranışlar üzerine etkisi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 12(36), 309-345.
- Tonga, D. ve Uslu, S. (2015). Sosyal bilgiler dersinde kazanım-değer ilişkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 91-110.
- Topkaya, Z. E. ve Yavuz, A. (2011). Democratic values and teacher self-efficacy perceptions: A case of pre-service english language teachers in Turkey. *Australian Journal of Teacher Education*, 36, 32-48.
- Uluçınar, U. (2012). *Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerinin demokratik değerlerini yordama düzeyi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Ulusoy, K. (2007). *Lise tarih programında yer alan geleneksel ve demokratik değerlere yönelik öğrenci tutumlarının ve görüşlerinin çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ulusoy, K. ve Dilmaç, B. (2014). *Değerler Eğitimi (2.Baskı)*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Uygun, S. ve Engin, G. (2014). Temel demokratik değerler ölçeği: bir ölçek geliştirme çalışması. *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9(5), 2021-2031.
- Yazıcı, K. (2011). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının demokratik değerlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 36, 166-178.
- Yeşil, R. ve Aydın, D. (2007). Demokratik değerlerin eğitiminde yöntem ve zamanlama. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(2), 65-84
- Yeşil, R. (2003). İnsan hakları ve demokrasi eğitiminde yöntem. *G.Ü. Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 35-41.
- Yetek, Y. (2003). *İlköğretim okullarında yöneticilerin demokratik değerlere sahip olma düzeyleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Yılmaz, K. (2011). Öğretmen adaylarının demokratik değerler ile öğrenci kontrol ideolojilerine ilişkin görüşleri arasındaki ilişki. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(2), 297-315.

Yüksel, İ., Bağcı, Ş.ve Vatansever, E. (2013). İlköğretim son sınıf öğrencilerinin demokratik değerlere sahip olma düzeylerinin belirlenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12, 310-334.